

**Dr. sc. Stanko Antić**

## IVAN LONČARIĆ PAPIĆ, "PJESMA SE PO MORU RAZLIJEVA",

Pjesme odabrao i pripremio književnik Zoran Kršul,  
u izdanju Gradske knjižnice i čitaonice Crikvenica  
područne knjižnice i čitaonice Selce, 2005.

Ivan Lončarić Papić, dični Selčanin, ponovo se našao među svojim pukom uvečer Katarinine poetskim sastavima, koje su recitirali članovi dramske grupe Dječjeg doma "Izvor" u Selcu, povodom prezentacije knjige Papićevih stihova.

Izbor pjesama i njihovu pripremu za tisak izvršio je književnik Zoran Kršul, Selčanin, urednice su bile Višnja Bošnjak i Edita Jeličić – Krpan, a likovne priloge pripremio je Marijan Mavrić.

Književnik Z. Kršul već je dvadesetak godina zaokupljen pjesničkim stvaranjem Ivana Lončarića Papića. Među stotinjak pjesničkih uradaka Papićevih odabrao je sedamdesetak, držeći ih najkvalitetnijim. Na kraju je napisao Pogovor, veoma zanimljiv jer predstavlja pokušaj da se estetski valorizira Papićevo pjesništvo, čak i šire – njegov ukupan književni rad i smjesti u određeni etno-kulturni prostor Selca i Hrvatskog primorja.

Papić nije bio samo pjesnik nego se ogledao i u proznoj književnosti – književnim crticama, dramama i komedijama. Godine 1933. tiskana je knjiga Papićevih crtica pod nazivom **"Paćuharije"**, u izdanju Tiskare Vinodol u Crikvenici. Papićeve drame i komedije uprizorila je selačka mladež na daskama Doma prosvjete. Poznati kompozitor Ronjgov kanio je jednu od njih (Ljubomora) uzeti kao libreto i uglazbiti, ali ga je starost omela da to i učini.

U knjižici "Paćuharije" objavljene su Papićeve književne crtice, koje je on zvao paćuharije. I sam je pokušao objasniti tu riječ kao svaštarice. Pogovor knjizi napisao je Papićev prijatelj M. Dvorničić, naš Crkveničanin, koji je i nagovorio Papića da skupi svoje najbolje crtice i objavi ih. U pogovoru je M. Dvorničić dao prvi književni osvrt na Papićevu proznu književnost, ponajviše crtice, uspoređujući ih sa književnim radom Mate Balote. Kasnije su to činili i drugi književnici, pa je Vladimir Nazor, koji je osobito cijenio Papićevu književnost u čakavštini, napisao da je M. Balota najveći hrvatski čakavski pjesnik, a Papić najveći crtičar.

Najkompleksniju književnu analizu Papićevih crtica dao je njegov nešto mlađi suvremenik, Selčanin, dr. sc. Vinko Antić ubrzo nakon izlaska iz tiska Paćuharija (1935.godine). On je, kao i mnogi drugi književnici toga vremena, čak i M. Krleža, osobito cjenio čakavštinu. Naime Papić je svoje crtice pisao selačkom čakavštinom, onako kako su govorili njegova baba Mare, njegovi otac i mati, njegovi susjedi i suseljani. Njegove crtice su najčešće dijalozi dvojice selačkih (ili vinodolskih) težaka, u kojima se prepričavaju neke njihove zgrade ili nezgode. Oni govore po domaću, po selački ili bribirski, novljanski ili crikvenički. Tako se Papić svrstao među čakavske književnike, postao jednim od njih, koji su krajem 19. i u prvoj polovini 20. stoljeća obnavljali i afirmirali čakavsku narodnu besedu. Taj pokret za čakavštinu bio je svojevrsni bunt književnika protiv nametanja štokavštine kao standardnog, univerzalnog i obveznog jezika hrvatskog. Tako je dobio i socio- kulturni, čak i politički prizvuk. Nakon II. svjetskog rata Papić će većinu svojih književnih radova, osobito poetskih pisati upravo na tom standardnom književnom jeziku, štokavštini, ali se nikad nije pomirio da je ona vrjednija od čakavštine njegova primorskog puka. Poveo se za nametnutom štokavštinom, a ona mu je sputavala pjesnički izraz.

Dakle, I. L. Papić je kompletan književnik, koji je iza sebe ostavio stotinjak književnih crtica, koje je zvao paćuharije, dvadesetak drama i komedija te stotinjak pjesničkih sastavaka. Prve njegove pjesme već su objavljivane u 19. stoljeću, primjerice "*Miloi majci*" u Bršljanu, listu mladeži, Zagreb, 1892. i "*Na obali*", u Hrvatskoj slozi, Sušak, 1899. godine. Više je njegovih pjesmama objavljeno između dva rata i po oslobođenju. Među njima zapažena je i osobito cijenjena u književnim redovima pjesma "Na tom mladom ljetu veselimo se", objavljena u dnevniku Naša sloga Sušak 1. siječnja 1930.

Književnik Z. Kršul u Pogovoru pokušava estetski promisliti Papićeve poetske uratke, držeći da ga možemo "sa stajališta književne povijesti promatrati kao ravnopravnog sudionika uz bok književnih pojava u korpusu tzv. književnika regionalista", ali da "djelo Ivana Lončarića Papića zaslužuje temeljitu valorizaciju", koju tek treba učiniti.

Iz opusa Papićevih stihova, koje je za knjigu odabrao Z. Kršul, uzeo sam za novu priliku jednu, koja je karakteristična po tome što se odnosi na jednu socijalnu temu, koja je Papića neprekidno opterećivala, zabrinjavala – težački život Selčana.

### Težak

*Ruke su mu tvrde ko hrastova kora  
I žuljeva pune  
On zemlju prevrće i kopa kanale  
I u njima trune.*

*Teškim batom tuče od zore do mraka  
U znoju se kupaa  
On bremena nosi i terete vuče  
I još ne podvoji.*

*Mišice ne šteti niti zdravlje čuva  
Ruke su mu teške kao poluga  
Pa on samo češće u dlanove pljuva.*

Prikaz Papićeva djela bio bi nepotpun kad ne bismo zahvatili i druga područja, jer se pokazao i kao istraživač selačke povijesti, kroničar novije povijesti i etnolog. Prikupio je dvadesetak arheoloških nalaza, poslao ih Arheološkom muzeju u Zagrebu i Muzeju u Rijeci, te je nekoliko njegovih izvještaja objavljeno u Vjesniku Hrvatskog arheološkog društva još krajem 19. stoljeća. Tada najveći hrvatski arheolog dr. J. Buršmid uvidio je važnost Papićevih arheoloških nalaza i visoko ih cijenio, te zajedno s njim utvrdio da se radi o staroj grčko-ilirsko-rimskoj naseobini s kraja prvog tisućljeća prije i poslije Krista. Time se kasnije složila i arheologinja Radmila Matejčić, a u novije vrijeme i arheolog Ranko Starac. Isto tako Papić se veoma zalagao pri prikupljanju povijesne građe o nastajanju naselja hrvatskih težaka na brijerskim primorskim posjedima u selačkoj drazi i razvoju današnjeg naselja Selce. Kanio je napisati povijest Selca, ali je uspio samo skupiti i srediti građu na tu temu, ostajući mlađima da tu nakanu ostvare. Učinili su to djelomično dr. sc. Vinko Antić u knjizi SELCE VINODOLSKO U BORBI i dr. sc. Stanko Antić u knjizi SELCE OD RIMSKE NASEOBINE DO MODERNOG NASELJA.

Papićeva povijesna građa većinom su kronološki zapisi iz njegova vremena, ali i zapisi iz ranijih godina sačinjenih na osnovi narodnog predanja, stare arhivske građe selačke župe i drugih, činjenične građe i literature do koje je došao. Karakteristično je da je svaki zapis popratio crtežom, te neki od njih danas predstavljaju jedina povijesna svjedočanstva, primjerice ovaj crtež druge crkve svete Katarine, koja je bila na prostoru današnje crkve svetog Josipa na Njivicama u Selcu.

Takvih crteža u Papićevoj ostavštini je preko stotinu i svaki je vrijedan detalj selačke prošlosti. Osim crteža u njegovoj je arhivi i mnogo starih fotografija, koje pokazuje kompleks nekadašnjeg hotela Rokan i kupališta. Papić je bio među utemeljivačima kupališta, a njegov otac jedan od potpisnika zaključka o njegovoj izgradnji 1894. godine.

U Papićevoj rukopisnoj ostavštini brojni su podaci o razvoju javnog, društvenog, kulturnog, prosvjetnog i gospodarskog života u Selcu, o radu selačke općine, pučke škole, knjižnice i čitaonice, izgradnji i radu Doma prosvjete, o ranijem agrarnom gospodarstvu, trgovini i prometu, prvim koracima i daljnjem razvoju turizma, jednom riječju o razvoju Selca u moderno naselje, kak-

vog danas imamo. On nije bio pasivni promatrač tog razvoja nego njegov aktivni sudionik, često pokretač akcija i čelni čovjek. I ne samo to. Papić je bio i slikar, koji je iza sebe ostavio bogatu likovnu ostavštinu. Njegove slike kao što i sam kaže mogu se naći u mnogim gradovima širom svijeta. Selčani su se više puta prisjećali tog Papićeva djela pa su organizirali nekoliko izložbi i potrudili se prikupiti njegove slike, u okviru projekta sređivanja Papićeve rukopisne i likovne ostavštine. Kao slikar Papić se osobito ogledao kao pejzažist i marinist. Njegovi najljepši radovi odnose se na selačku dragu, a u središtu je toranj crkve svete Katarine. Tu ostavštinu čini pedesetak tisuća (slobodna prosudba) stranica književnih radova i slika, grafičkih i rukopisnih zabilješki, dokumentacije, novinskih izrezaka i sl. svrstanih u 48 paketa, koje je već sam autor pokušao srediti. Jedan dio toga je restauriran, a drugi dio filmiran, a u planu je kad materijalne mogućnosti dozvole sve to kompjuterizirati. To bi bio najbolji način da se ta bogata ostavština učini transparentnom i očuva.

Upravo je u pripremi knjiga o Papiću, koju sam nazvao **PAPIĆEVA LUČ**, a bit će objavljena tijekom 2007. godine prigodom 137. godišnjice Papićeva rođenja. Knjiga je istovremeno biografski spis o Papiću (osvjetljava njegov život i djelo) i knjiga o Selcu (osvjetljava prošlost Selca na osnovi obilne povijesne građe u Papićevoj ostavštini i dodatnih istraživanja). U knjizi je opširno prikazana ta osobita ličnost, koja je nadasve Selčanin, ali i Vinodolac, Primorac i Hrvat, reklo bi se ukratko divan čovjek. Nije imao naročito školsko obrazovanje nego je trajnim i upornim učenjem postigao visoku razinu učenosti, a interesirao se gotovo za sva znanstvena područja te ga je jedan novinar nazvao "malomišćanskim enciklopedistom". Imamo razloga tvrditi da je njegovo djelo ostavilo trajni trag u našoj povijesti, makar to do sada nije bilo tako očevito istaknuto, jer je živio u "malomišćanskoj sredini" i bio samozatajan čovjek. Ali je vrlo cijenjen od književne i slikarske elite tog vremena, a spomenimo samo nekoiliko imena: od književnika – Vladimir Nazor, Mate Balota, Miroslav Krleža, Gustav Krklec, Drago Gervais, Tin Ujević ... od slikara: Z. Šuletića, M. Krušlina, M. Rašicu, N. C. Crnića, A. Motiku, a od drugih spomenimo Ronjgova, te od arheologa dr. J. Buršmida i našu dr. sc. R. Matejčić

Od istog izdavača – Narodna knjižnica i čitaonica Selce imamo i drugu publikaciju, koja se odnosi na izložbu iz travnja 2004. godine. U publikaciji je presjek Papićeve ostavštine i uvid u njeno uređivanje, koje se čini u ovoj ustanovi pod stručnim vodstvom arhivskog savjetnika iz Zagreba mr. Miljenka Pandžića. Na tome radi grupa Selčana: prof. Irena Jovanović Jeličić, prof. Robert Lončarić i dipl. inž. Tea Mavrić, a u pripremi izložbe sudjelovao je i likovni umjetnik Marijan Mavrić.